

Едисија ЕМАРИ

МАКЕДОНЕЦОТ ОД ШТИП

АЛЕКСАНДАР КУКУБАЈСКИ

Редактор: Марија-Емилија Кукубајска

**МАКЕДОНЕЦОТ ОД ШТИП
АЛЕКСАНДАР КУКУБАЈСКИ**

Редактор:
МАРИЈА-ЕМИЛИЈА КУКУБАЈСКА

Издавач:
2-ри Август С - Штип

Рецензенти:
**Проф, Д-р Александар Апостолов'
Проф. Д-р Кирил Цацков**

Печати:
2-ри Август С – Штип

Штип, 2008 год.

РЕЦЕНЗИЈА

Д-р АЛЕКСАНДАР АПОСТОЛОВ

Скопје, на 22 јуни 2008 год.

Мојата колешка д-р Вера Антиќ, во мое отсуство донела материјал испратен од ќерката на мојот пријател (сега покоен) Александар Кукубајски, Марија Кукубајска, со молба да го прегледам; да се искажам за напишаното во него и да дадам и јас свое сеќавање за фамилијата Кукубајски, конкретно за мојот пријател, само 2 години помлад од мене, мојот имењак Александар Кукубајски.

За првпат во мојата кариера, како историчар, се среќавам со ваква монографија за фамилијата Кукубајски, конкретно за Александар Кукубајски од Штип, во која како автори на текстот се искажале преку записи 67 (шеесет и седум) лица кои го познавале Александар Кукубајски и неговата фамилија.

Меѓу тие лица, сум и јас, како историчар; како натурализиран штипјанец, како пријател на Александар Кукубајски и како соработник со него во Здружението Македонско-Хрватско, основано од мене во Штип.

Латинската поговорка - *De mortibus nihil nisi bene* (За мртвите само добро), во овој случај исказите во текстот на 67 лица (пријатели, видни општественици, научници; обични луѓе од народот) за фамилијата Кукубајски, а конкретно за покојниот Александар, за да се сфатат, треба да се разберат приликите во кои живееле штипјани низ вековите за да се констатира зошто токму Штип дал бројни економски зајакнати семејства (види за ова во книгата "Штипјани", од авторот Димитар Биков).

Како историчар јас ќе се обидам да објаснам зошто токму градот Штип дал бројни трговски претприемачи; бројни револуционери; бројни атентатори, а за моја жалост и бројни меѓусебни пизми, та и до ден денешен ги имаме последиците од тие и таквите наши судбини македонски - судбини штипски.

Мултиетничкиот состав на градот Штип и тоа: од Македонци, Турци, Аромани (алиас Власи), Роми и Евреи, со три конфесии: јудејска, христијанска и исламска, со туземска и со инпортирана култура и традиции: афро-азиска и јудејска, се прожимале меѓусебе пет и пол векови во градот под Исарот. Ги прифаќале позитивните филозофии на соодветните религии: Исафлакот од Куранот; филозофијата од Десетте Божји Заповеди од јудео-христијанството и практичната дејност од своите граѓани Евреите. Во таков град со таков етникум на некогашниот Астибо, словенскиот Штип и турскиот Иштип, станал центар на дел од турска Македонија, низ која минувале карвани од камили и коњи натоварени со турска стока по патот од Пауталија, Велбужд односно Кустендил преку Штип за Солун - прозорец кон светот за турската централна провинција на Балканот - Македонија.

Со економскиот подем на штипските трговски фамилии; со преродбата од 19-от век и со формирањето на Тајната Македоно-Одринска Револуционерна Организација во 1893 година, Штип изнедрува од својата средина и врвни предводници и борци, секако членови на ОРГАНИЗАЦИЈАТА, сеуште не Партија.

Од таа и таква средина произлегува и фамилијата Кукубајски за којашто станува збор во овој Зборник на записи од 67 автори под редакцијата на Марија Кукубајска истакнат педагог, поетеса, писател, полиглот, исклучиво посветен на сега покојниот нејзин татко Александар, на нејзината мајка Радунка и на нејзината ќерка Емилија, и тие сега покојни.

Јас првпат се запознав со Димитар, за две години помалиот брат на Александар - при неколкукратно лекување во штипската бања Кежовица, кадешто тој имаше продавница, и одгледуваше сеуште поголем булук овци. Од него научив она што тој го знаеше за својата фамилија, за нејзиното минато, со што во мене се создаде соодветен респект спрема таа фамилија и таквите наши предци.

По него ја запознав и Марија, ќерката на Александар бидејќи таа беше студент на мојот Филозофски Факултет во

Скопје на кој јас бев извесно време шеф на Катедрата за историја и продекан на Факултетот. Марија ми се представи со своите први песни што ми навестуваа дека ќе стане, па и стана, позната поетеса, позната и призната во таа своја преокупација.

Покојниот Александар и неговата сопруга ги запознав во Штип кога често одев таму за соработка со Македонско-Хрватското здружение. Видна беше активноста на Александар; впечатлива беше неговата физичка појава, а мошне прифатлива неговата *присносӣ*, но *ненамейливосӣ*. Ме освои како граѓанин на Штип; како припадник на фамилијата Кукубајски, позната и како економски угледен пример за почит и поддршка и како учесник во континуираната борба на Организацијата ВМРО низ децениите под разните окупатори и асимилатори на македонскиот народ, давајќи и жртви од својата фамилија.

За да се утврди недвојбено вистината што е кажана во 67-те записи за фамилијата Кукубајски, конкретно за Александар, неговата сопруга и неговата единствена ќерка од ќерка си Марија - внуката Емилија, предлагам на читателите на книгата што ќе се објави пред се да ги прочитаат записите на мојот бивш студент Виктор Лилчиќ, а сега познат и признат археолог и нумизматичар - професор по предметот археологија на Филозофскиот Факултет во Скопје. Тој е мошне близок роднински член на фамилијата Кукубајски, син на прв братучед на Александар Кукубајски.

За да се уверат читателите во вистинитоста на се она што е кажано во записите во книгата, треба пак да се вратиме на латинската правна мудрост: *Audiator et altera pars*. Ако претпоставиме дека тие што се искажале позитивно за Александар и за фамилијата Кукубајски дека се или членови на ВМРО ДПМНЕ или пак толку присни пријатели и другари на Александар и на неговата фамилија Кукубајски, тогаш кој и што ги натерало луѓето - штипјани или од други средини, а се од *altera pars*, и тие да се искажат пофално за ВМРОецот, а сега покоен Александар Кукубајски - ги натерала нивната чесност, иако од спротивниот

табор - да ја кажат вистината, сметајќи дека тоа им наложува нивната свест и совест.

Еве само неколку искази од познати македонски општественици и научници: Како прв би го истакнал Јордан Поп Јорданов, познат научник, а по потекло кочански - штипско. Неговата сестра Вита Поп Јорданова загина како првоборец за нелегалната КПМ.

Исказот на мојот бивш студент, сега професор доктор на историски науки, ваш штипјанец Кирил Цацков. Познат ми е пријателот мој, неговиот брат д-р Душко Цацков, поет, универзитетски професор, а ја помнам нивната покојна мајка, која е олицетворение на нашите македонски мајки и баби, како сопруги, домаќинки, родители па и револуционерки од типот на оние од турскиот период и на оние од најновото време во борбата против фашизмот. Мене ми е посебно познат Санде Момчилов од Кочани којшто дал свој запис под број 17 во овој, иако зборник на Записи, книжевен жанр кој претставува *longe latecve* монографија за фамилијата Кукубајски.

Па еве на крајот да заклучам дека тој *Шчий*, тоа се моите штипјани, јас се гордеам дека во градот завршив гимназиска матура; во градот бев професор во гимназијата и во учителската школа; верувам дека во градот Штип имам бројни пријатели, а мојата маленкост е најдобар пријател на моите штипјани, додека пак историјата на Штип и на штипјани толку ми е позната што ме чини горд дека и јас сум приложил научна лепта за овој наш град страдалник, град на херои, научници, атентатори; град на самоистребувачи низ историјата, но од овој момент велам и повелам како најстар меѓу вас: **СТОП** на меѓусебици, дајте да ве прегрнам сите, оти *какви сѐе и колку сѐе, мене сѐе ми ѝокму*, а за ова посебно ќе ве искарам во некое свое предавање пред вас и вашата научна јавност во вашиот и наш- фала му на Бога, штипски комплетен универзитет. Иако сум натурализиран, не сум оригинален штипјанец, за да речам *фали ме усѐо оѝи ќе ѝе РАШЧЕ-ПАМ...* Е па сепак, толку за сега. Ви благодарам.

МАКЕДОНЕЦОТ ОД ШТИП

Рецензија од проф. д-р Кирил Цацков,
Универзитет Гоце Делчев - Штип, Педагошки Факултет

Нема дилема дека биографската проза е сложена, уметничка и документарна градба. Причина за тоа не се само биографските елементи кои од повеќе книжевни жанрови се интегрирани во неа. Напротив, тие се само онаа неопходна, надворешна рамка на тој сложен книжевен феномен. Суштината е дека овие биографски елементи треба да го одразуваат општественото, општо човечко значење додека низ нив се креира и длабоко индивидуализираната автентичност на личноста.

Токму тоа е и клучот на успехот на книгата "Македонецот од Штип - Александар Кукубајски" на Марија-Емилија Кукубајска. Преку компилацијата од мислења и сеќавања за Александар изразени од шесеттина познавачи на неговата личност, како и преку сопственото творештво во ова книга, писателот, поет и редактор на ова книга, успеала да индивидуализира личност со општо човечко значење, личност која во себе ги содржи најблагородните човечки особини: љубов спрема семејството, човекот и татковината.

Оваа биографска книга претставува неделива синтеза со уметничката проза и поезија во неа, преку која накусо го проследуваме животниот пат на Александар Кукубајски кој од своето најрано детство па се до крајот на животот се одликуваше со човечност, искреност, исполнителност и хуманост. Тој ја имаше сфатено големината на хуманоста, на секој начин да се помага на секој човек кога му е најтешко и најпотребно; тој беше човек со големо човечно срце.

Исто така, кога зборуваме за Граѓанинот од Штип, можеме да кажеме дека немаше културна и поетска манифестација

од духовниот живот на градот на која Александар не беше присутен со својата сопруга Радунка, со која целиот живот го поминаа во најголема љубов и разбирање. Не би било преувеличување ако кажеме дека дека тој беше пример за целиот наш град Штип. Највпечатлива карактеристика беше неговото карактерно однесување, но не може а да не се спомне неговиот исклучителен имиџ за елегантно облекување.

Спојувајќи ја рационалната со емоционалната компонента за да се добие целина од различни стилови и жанрови, Марија Кукубајска напишала книга со трајни уметнички вредности. Таа на едно место вели:

- Тајко ми беше роден ојтимисѝ кој секогаш гледаше свейла иднина за Македонија, и кога за другиѝе ѝоа беше айсурд, и кога ѝаа свейла иднина ќе се ѝосѝигнеше макар за недолгоѝраен ѝериод, ѝа ќе се раскршеше. Тајко ми со својѝа верба во ѝобедѝа на ѝравдаѝа и со својѝа изрека "Само наѝред, момче Македонче", сѝоички гѝи моѝивираше новиѝе г̀радиѝели на Македонија во нови наѝори, во идеиѝе за исѝравки на г̀решкиѝе, иѝѝо е доволна г̀аранѝија на ѝубовѝа на ѝаѝко и кон ѝаѝковинаѝа и кон македонскиоѝ народ.

На крајот ќе се послужам со мислата на Достоевски дека: *Одговорни сме за се, ѝред себе и ѝред другиѝе.* Тоа е вистината за моралната одговорност во етичките особености на Македонците од Штип - Александар Кукубајски.